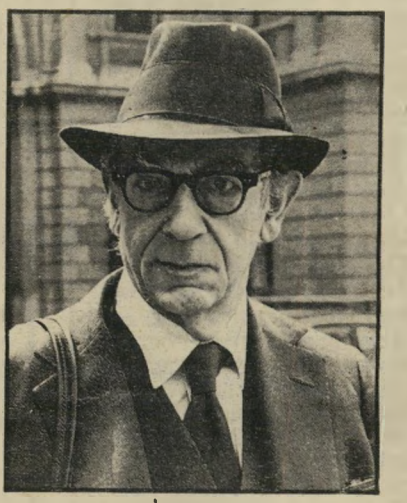

חיים וייצמן, לייב ניימיר, סליכס סרנק
פרטר, ג'יל אוסטיין, אלדוס האמסלי,
אברט איינשטיין, אנה אחמטובה
 וסופרים רוסים אחרים.
נואל אנז משרטט במבוא את דיוקנו האינטלקטואלי של ברלין. תחת הכותרת וינסטון צ'רצ'יל ב-1940. מתאר ברלין את דיוקנו של המנהיג, אך עמד, כסדר, מול ספריהניחנות הנאצי, תוך אמונה עיוורת (ולעיתים כמעט נטולת-בסיס) ברבר יכולת שרידי העולם החופשי להכות את הנאציזם. בשירתו משהתעבר ברלין לרמות של **צ'רצ'יל**, בחושפו דמות שמרנית, המאמינה בשיבה לימייהשאי של הקיסרות הבריטית, למרות שזו עמדה של סף פשיטת-הרגל האמריאלי של לה. עד עם זאת נחל ברלין ככוש-ראבנות רק לחדור לנימי נימין של דמות צ'רצ'יל.

תחת הכותרת הנשיא פרנקלין דלנו רוזוולט, משרטט ברלין את עמיתו של צ'רצ'יל לניחוח על **המלך**, ריוקן שבברלין עקב אחריו, במהלך מלחמת-העולם, כאשר שימש כנספח בשגרירות בריטניה בווינגטון. בספר מצטייר רוזוולט כמתרגם של ערכייהיסוד האמריקאים, כמחלף אומתו מקשייה הכלכליים, ולעיתים כאיש של היגיון פשוט, ואפילו שובבי משהו, שחצויה להטות את דעת-הקהל האמריקאית מפאסיביזם לגבי הנעשה באירופה עד לכדי מעורבות מוחלטת במלחמת-העולם השנייה. שירתו דיוקנו של **חיים וייצמן** מוגום לא במעט, והוא נושא את חותם ההשפעה הישיר של

הוגה ברלין
 חוכמה יהודית בתרגום כנעני גרוע

וייצמן על ציוניותו של ברלין, ואמונתו בחלקו של האינטלקטואל היהודי בהקמתה של המדינה היהודית, אמונה שאולי עמדה בפיקר-הראשית, וכיום לא נותר ממנה דבר. דומה לזה הוא שירתו דמותו של ההיסטוריון **לואיס ניימיר**, שהוא מעין דמות-אב לברלין. הנחות-היסוד שלו בחקר ההיסטוריה היו במשך שנים רבות לסלף-מחלוקת בין ההיסטוריונים. במוצאו היהודי והמיוזחי אירופי של ניימיר, מוצא ברלין מכה משותף נוסף בין ניימיר ובין עצמו.
 פרק יהודי נוסף מצוי בדיוקנו של אחד מהמשפיעים על עולם האינטלקטואלים היהודיים בארצות-הברית, **סליכס סרנקפורטר**, ובתיאורו כיוקור באוכספורד במחצית שנות ה-30.

דיוקנו של **ג'יל אוסטיין**, אחד ממחולליה של האסכולה של הפילוסופיה האוסטרלית, הוא דיוקן רב-משמעות להבנת אותו ורם פילוסופי שאותותיו ניכרים בשנים האחרונות גם בישראל, בקרב החוגים הפילוסופיים באוניברסיטות.
 דיוקן מרתק הוא דיוקנו של הסופר **אלדוס האמסלי**, אחד הנוטלים כספרות העולמית בין שתי מלחמות-העולם, דיוקן של סופר, שעיסור קיו הספרותיים היו מעבר למקום ולזמן.
 תחת הכותרת איינשטיין ועשרים, אישרו ברלין את גודל מעני הנשטין העשרים, אישרו ומדע, שגישתו לערכי המוסר האנושי היתה לשם דבר. כסקירה זו מספר ברלין על איינשטיין, בין השאר, הוא הדין באשר לארץ-ישראל היהודית. הוא שוא את השווייטצ'יב; הוא מרתק ביקורת. סעמים במידה בלתי-מצוינות, על עמדת ההנהגה הציונית כלפי הערבים... קביעה, שבה מתחלק ברלין על חולשתו, חולשת הציונות הארצי-מיתית, כשהוא מתעלם מהציונות החינטיינית, שהיתה רב-ממדית ויחד עם זאת מוסרית מרי למאה העשרים.
 במסה האחרונה בספרו, פגישות עם סופרים

רוסים ב-1945-1956, משרטט ברלין תמונת מצב אינטלקטואלית של עולם-התרבות הסובייטי, טי, באות מתקופותיו החשובות ביותר, דרך דמויות כ**אנה אחמטובה**, **בריס סאס**, **טרנק** ואחרים, רמיות שבהן פגש כעת שהותו במסקנות, כנספת בשגרירות הבריטית, מסה זו מתקשרת עם מסות קודמות בספרות הרוסית ועליה, שברלין חיבר כעבר (ראו אור בסידרת אופקים, תחת הכותרת הוגים רוסים).
 סיפרו של ברלין הוא ספר רב מעוף, למרות שלשונו, יוצאת-הדופן מעט, נפגמת בתרגום היומרי והיהיר של **אהרון אמיר**, העושה עוול לכמה מניסוחיו המבריקים שלברלין, וחבל, ספר מומלץ ביותר.

ממון

הבנקאים

חלק מהרקע להתאכדות של מנהל בנק הפועלים בעבר **יעקב לוינסון**, הרקע והשורשים של עולם הבנקאות הישראלי, מצוי בספרו של **יובל אליצור** הבנקאים - סיפורם של הרפתקה. יראה אור באחרונה. ברצינות בדוקה יוצר אליצור מעגלים סוגרים בין שורשי הבנקאות הישראלית, הנראית לקראת ספר כהריון מחוץ לרחם, ובין "אוקטובר השחור", חרוש ראשית התמוטטות המערכת הבנקאית בישראל.
 אליצור סוקר בקפידה והירה את סיפור עלייתה של הבנקאות המקומית, המישפחות שושלות שניצבו כראש חלק הבנקים, תוך סיפור הרקע להתמוטטות המערכת הבנקאית, כהתמוטטות כלתינמעת, שאגרת ויסות המניות, היתה רק אחת מהסיבות לשקיעת הבנקאות המקומית, כמה שאליצור מכנה כיום "הכיפורים של הכלכלה הישראלית".
 בהבנקאים משרטט אליצור את משבר הבנקאות הראשון בארץ, בשנת 1936, בעת מלחמת חשב איטליה, את סיפור ההתגברות והתרחבות המערכת הבנקאית בשנות המדינה, התרחבות שהביאה, כסופו של דבר, לראשית התמוטטות הנוכחית.

אליצור מספק שפע מידע על ההיסטוריה של הבנקאות המקומית מאז המחצית של המאה שעברה, תוך תיאור-יחיד של כמה מהדמויות שפעלו במערכת הבנקאות הארצישראלית. סיפרו של אליצור מרתק, אחראי (יותר מהמערכת הבנקאית עצמה), וביקורת. מן הראוי שהפוליטיקאים יקראו בספר זה, כדי שימנעו בעתיד ממעשי-פחז בנקאיים, העלולים לנעוץ את המסמר האחרון בארון הכלכלה הישראלית. סיפרו של אליצור מומלץ ביותר, ולא רק לאלה שאיברו את ממונם ב"אוקטובר השחור". אגב הקריאה בהבנקאים, נזכרתי בספר אחר של אליצור, המימסד, שחיבר ביחד עם **אליהו סלפטר**. עשר שנים אחרי הופעתו, מן הראוי היה להביא לציבור מהדורה חדשה, מתוקנת ומעורכת של ספר חשוב זה.

השתית

גומות-חן

חיים נחמן ביאליק לא היה רק משורר לאומי, גשור של תרבות בין הגולה ובין ההתבססות של תרבות ישראלית. פן אחד ממפעלו של ביאליק התמקד ביצירת התשתית לספרות-הילדים בעברית, כעורך, כמחל כמתרגם וכיוצר. בימים אלה פירסם **אוריאל אופק** ספר על פועלו של ביאליק בספרות-הילדים העברית, תחת הכותרת גומות חן.
 אופק מתחיל בתיאור נופי הילדות של ביאליק (בפר שאנן, מוקף חומת יערים...), דרך יממות המשורר ופירוט-ההכורה שלו, וממשיך פפיר סומים בעיתון הנוער עולם קטן ובתרגומים ראשונים של יצירות לבני-הנוער.

סיפור מגעו של ביאליק עם הילד היהודי הגלותי, מתואר בהחדר המתוקן, שניהל ביחד * **יובל אליצור - הבנקאים - סיפורה של הרפתקה; הוצאת דומינו; 160 עמודים (כריכה רכה).**
 * **אוריאל אופק - גומות חן; פועלו של ביאליק בספרות-הילדים; הוצאת דביר; 208 עמודים (כריכה קשה).**

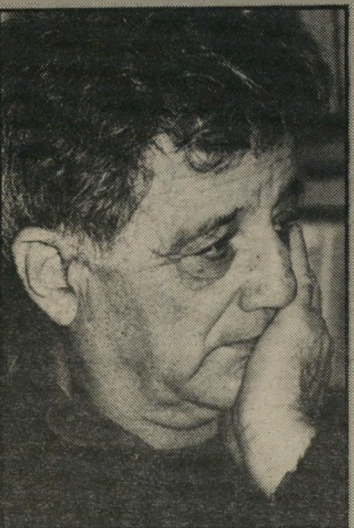
מי מריבה

מפריטי-פרטים ומעלי-גידה
 בג'ונגל הספרות הישראלית, נהוג להעניק לסופרים ולמשוררים פרסים ספרותיים, שהם מעין מענקי-שחיקה עליאי ההצלחה הכלכלית של סיפריהם. באותו ג'ונגל מצויים יותר מבקרים מאשר סופרים ומשוררים, התובעים לעצמם נתח של מענק-שחיקה לנושאים הביקורת.

מה עושים? מוצאים יהודי עשיר בשם **מרדכי ברנשטיין** המנוח, מי שהיה יוד התאחדות המו"לים, נתקנא במחברים והפך מחזאי, ששם מחזה שלו לא הוצג בישראל. אך מחזותיו תורגמו ללשונות זרות, בזכות קשריו המו"ליים, ואחד ממחזותיו אף הוצג ביפן, כחינת אין נביא בעירו.
 בשט של מר ברנשטיין המנוח מקימים אגודה להענקת פרסים ספרותיים על-שם מרדכי ברנשטיין, המעניקה פרסים על ביקורת ספרותית במסופים הספרותיים בעיתונות העברית היומית. והרי כל היזם יודע, שערכם הסגולי של מאמרי הביקורת במדורי הספרות בעיתונות היומית, הם כחלבה הנמסה בשמש יוקרת.

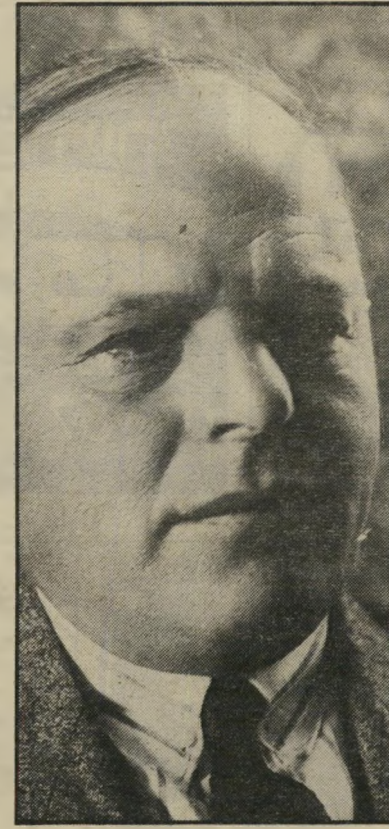
לצורך זה נבחרה ועדת-שופטים ובה **ברוך ישראל, אוריאל ברטנא** (שם אמיתי) ומר **איל מנר** (בנו של הסופר אהרון מגד) שהחליטו להעניק את הפרס למתורגמת (הבינונית) **ריצה לימורית**, על ביקורת שפירסמה על סיפרו של 'יזהר' סיפור אינו ברור, שהגברת ליטווין לא כתבה ברשימתה על חוסר-האונים הספרותי של יזהר. היא שרה לו שיר-הלל בלא כיסוי.

במקביל לגברת ליטווין הוענק הפרס לרדף **גבריאל מרקו**, מרצה ומבקר מכובד, על רשימה שעסקה בחלק השני לסיפרו של פרופסור **גרישון עקי**, הסיפורת העברית 1880-1980. רשימה חשובה עשרת מונים מאשר גבבת המילים של הגברת ליטווין, החתה השלישי, **דודון קרי**, ובה על רשימה שעסקה בנומדה-הנוסר של **דוד גרסמן**, חינוך חגדי. רשימה רדודה, חסרת סיגנון אישי, חסרת עומק והבנה ממשית הסיפורת הישראלית.
 מכל מקום, בשנה הבאה יוכלו חתני פרס ברנשטיין של השנה הנוכחית להעניק את הפרס לחברי ועדת-השופטים שהעניקו להם את הפרס. יש מקום לפרס למבקרי-ספרות, אלא שצריך להעניק את הפרס הזה לביקורת שעוררו דברמה, שהשפיעו על טעם הקוראים, ביקורת שניתחו תופעות ייחודיות של הסיפורת הישראלית, אך לביקורת כאלה איש לא יעניק פרס, שהרי הוא מסתכן באי-קבלת אותו פרס בשנה הקרובה.
 התוצאה - פרס ברנשטיין נראה כמו המחזות של המו"ל המנוח, זהו פרס דל למבקרים רעבים, המצטנף למעגל מפריטי-הפרסים ומעלי-הגזירה של הסיפורת הישראלית, הגוהגים בהתאם לכלל הנקוט: הפרס לי ואפריס לך.

בומר יהודי
 שיר-הלל בלא כיסוי

עם **ש. בן-ציון** (אביו של הצייר **נחום גוטמן**), בתקופה זו כתב ביאליק כמה משיריו לילדים. אחר-כך מופיעה גירסתו לסיפורי המקרא לילדים, והלאה לראשית מיפעל כינוס האגדה, שעליה אמר ביאליק: האגדה היא, לפי שעה, ספרות-הילדים היחידה שיש לנו משלי

משורר ביאליק
 במהדורה הארצישראלית הולבש העירום

נו... כמיפעל זה עסק בשותפות עם י"ח **רבניצקי**. אחר-כך נוסדה הוצאת-הספרים מוריה.
 בהוצאת-ספרים זו פירסם ביאליק, תחת הכותרת מימי הילדות, את הפרקים הראשונים של ספיו. נטל חלק בהקמת הוצאת ספרים נוספת, תורגמן, שנועדה להביא את מבחר הספרות הלועזית לבני-הנוער, בתרגום עברי. את מעשה ילדות פירסם באודסה ב-1917.

העיון בסיפרו של אופק שב ומחזיר את תיאור הפלא, של ייסודה-החדש של התרבות והספרות העבריים במאה העשרים; פלא שאין לו אח ורע בתרבויות העמים האחרים, פלא שאנחנו, שהעברית היא שפת-אמנו, איננו מודעים לו כלל וכלל.

בפרק המשורר והילדים מביא אופק תיאור מאותה חוויה תל-אביבית של עשור חייו האחרון של המשורר, עשור שבו היה ער ללשונו ולעולם ילדי תל-אביב. את הפרק הזה ליקט אופק, מעשה מחשבת, מקטעים ומתיאורים שונים.

אופק מתמצת את השקפות-העולם של ביאליק בנושא ספרות-הילדים בפרק משנת ספרות-הילדים שלו, תוך השוואת עמדותיו והגשתן ביצירותיו. חלקם של מעטרי-ספריו מתואר בפרק המשורר וצייריו, והי גלריה נכבדה של ציירים שעטרו יצירותיו, ביניהם **שאול רסקין, שי גולדמן, יעקב אסתר, תום זיידמן-סרודי** (שצויר-ערעם שלו להכיר ככה אשר היו לדינרי זהב הולבש במהדורתו הארצישראלית), **נחום גוטמן** ואחרים.
 אופק ממשיך בסיפורי ויהי היום, אלוף בצלות ואלוף שום ושירים ופזמונות לילדים, שהם משיאי יצירתו.
 למרות שאני רחוק מלהימנות עם מעריצי כתיבתו של אוריאל אופק לבני-הנוער, בספר זה הוא ערך מחקר מקיף ומרתק, על אחד מפירקי הראשית של התרבות הארצישראלית, פרק שבו העדיף ביאליק, משלב מסויים, לעסוק בהקניית ובניצרת לשון ספרותית לבני גילים אלה על כתיבה למבוגרים. ספר מומלץ לכל מי שחפץ לדעת את המעיין שהביא לחלל העברית העכשווית.